

Friluftslivets fellesorganisasjon

Adresse: Nedre Slottsgate 25, 0157 OSLO
Telefon: 23 31 09 80, Telefaks: 23 31 09 89, E-post: post@frifo.no
Org. nr.: 971 262 834, Bankgiro: 7154.05.51671, Postgiro: 0801 2713550

Fylkesmannen i Telemark
Statens hus
3708 SKIEN

Dato 21.06.2000

HØRINGSUTTALELSE TIL FORVALTNINGSPLAN FOR HARDANGERVIDDAS NASJONALPARK MED TILHØRENDE VERNEOMRÅDER

Vi viser til brev av 25.02.2000 fra Fylkesmennene i Telemark, Hordaland og Buskerud angående høring på forvaltningsplan for Hardangervidda nasjonalpark med tilhørende verneområder. Vi viser også til vårt brev av 12.04.1999 i forbindelse med uformell høring av forvaltningsplanen.

Vi viser også til telefonsamtale 16.05.2000 med miljøvernavdelingen i Telemark angående utsettelse av høringsfristen.

GENERELT

Den generelle samfunnsutviklingen fører til et stadig sterkere press på naturen. Mulighetene for å drive friluftsliv svekkes kontinuerlig ved at attraktive naturområder reduseres i størrelse og kvalitet, og gjenværende områder gjøres vanskeligere tilgjengelig. Bl.a. har inngrepsfrie naturområder blitt sterkt redusert de siste 100 åra i Norge, og da spesielt i Sør-Norge. Hardangervidda er ett av få slike større inngrepsfrie områder som fortsatt finnes i Sør-Norge og det er derfor svært viktig at dette området forvaltes på en måte som sikrer verneverdiene slik at det også i framtida kan være et attraktivt friluftslivsområde. Friluftslivet er en viktig del av den norske kulturarven og er samtidig et viktig bidrag til det helseforebyggende arbeidet.

FRIFO ser det som svært positivt og viktig at det lages en helhetlig forvaltningsplan for Hardangervidda nasjonalpark med tilhørende landskapsvernområder. Det er imidlertid avgjørende at denne planen først og fremst tar hensyn til verneverdiene i området og ikke blir et kompromiss mellom alle mulige interesser. I motsatt fall skulle området vært forvaltet etter plan- og bygningsloven og ikke etter naturvernloven. Det må være en grunnleggende forutsetning at verneforskriften er utformet slik at den tar vare på verneverdiene, og at eventuelle endringer i denne gjøres for å sikre disse verdiene. Det må også være en selvfølge at forvaltningsplanen holder seg innenfor verneforskriften.

FRIFO mener at forslaget til forvaltningsplan nå har fått et mer balansert forhold mellom brukerinteressene i området enn tidligere versjoner. Friluftslivsinteressene har fått en mer tydelig og

likeverdig plass i forhold til andre brukerinteresser enn det som har vært presentert tidligere i prosessen. Nedenfor vil vi gå nærmere gjennom de enkelte kapitlene.

KAPITEL 1 INNLEDNING OG KAPITEL 2 PRESENTASJON AV VERNEOMRÅDENE

Vi har ingen spesielle kommentarer til disse kapitlene, utover det som ble sagt i forbindelse med den uformelle høringen (jf vårt brev av 12.04.1999). Vi vil likevel understreke viktigheten av å øke kunnskapsnivået både når det gjelder verneverdiene og bruken av området. Dette er en viktig forutsetning for å nå målet om en kunnskapsbasert forvaltning.

KAPITEL 3 PROBLEMSKILDING OG STRATEGIER

Målet med opprettelsen av et verneområde må være å ta vare på verneverdiene i det aktuelle området. Utviklingen i nasjonalparken etter opprettelsen har imidlertid vært negativ i forhold til verneverdiene, først og fremst pga. motorferdsel og hyttebygging. Dette har også ført til at nasjonalparken i 1986 ble oppført på IUCNs liste over trua verneområder.

Prioriterte problemstillinger som er beskrevet i kap. 3.1 tar opp de viktigste truslene og belyser de viktigste utfordringene i forvaltningen av verneområdene. I kap. 3.2 er det listet opp en rekke strategier for forvaltningen av verneområdene på Hardangervidda. Det er imidlertid ikke gjort noen prioritering mellom disse strategiene, noe vi mener bør gjøres.

Vi mener at brukerinteressene ikke bare som hovedregel skal tilpasses hensynet til verneverdiene for å unngå konflikter, men at brukerinteressene alltid skal tilpasses hensynet til verneverdiene. Hvis ikke vil verneverdien gradvis forsvinne. Det er også svært viktig at "føre var-prinsippet" legges reelt til grunn i forvaltningen, slik at eventuelle usikkerheter kommer verneverdiene til gode i praktisk forvaltning. Dette er spesielt viktig på områder der det i dag er et mangelfullt kunnskapsgrunnlag. Forvaltningsplanen peker selv på flere slike felter.

KAPITEL 4 NATURGRUNNLAGET, KULTURHISTORIE OG BRUKERINTERESSER, SKILDING, RETNINGSLINJER OG OPPFØLGENDE TILTAK

4.1 Naturgrunnlaget

Formålet med verneområdene på Hardangervidda er å ta vare på de verneverdiene som finnes i området. Det er derfor en forutsetning at retningslinjer for forvaltningen og oppfølgende tiltak har dette som et overordnet utgangspunkt.

4.1.2 Vassdrag og landskap

I utgangspunktet er alle tekniske inngrep forbudt (jf nasjonalparkforskriften punkt. 4.1.1). I følge verneforskriften kan det likevel gis tillatelse til en rekke nye inngrep, bl.a. bygging av mindre tilbygg, husvære for jakt, fiske eller beite, naust, bruer og klopper (jf nasjonalparkforskriften punkt 4.1.3). I utgangspunktet er vi meget skeptisk til at det kan gis tillatelse til så mange tekniske tiltak innenfor en nasjonalpark. Målet må jo være å unngå nye inngrep, og vi mener det må finnes særdeles gode grunner til for at det skal kunne gis tillatelse til slike inngrep innefor nasjonalparken. Dette må gjenspeiles i forvaltningsplanen og i forskriftene. Vi vil likevel peke på at det enkle naturvennlige friluftslivet er en del av verneformålet og det i enkelte sammenhenger kan være behov for enkle tilretteleggingstiltak som vil komme allmennheten og naturen til gode.

4.1.3 Planteliv

FRIFO er enig i hovedmålet om å bevare artsmangfoldet av planter på Hardangervidda. Det må derfor være mulig å gjennomføre tiltak som gjør at målet kan nås. Vi vet at sauebeite utgjør den største kulturpåvirkningen av vegetasjonen i området, og det er sannsynlig at antall sau i området har økt etter at verneområdene har blitt etablert. Vi vet også at høyt beitepress fra sau fører til en total endring i vegetasjonssammensetningen.

På bakgrunn av dette mener FRIFO at det bør innføres en klar hjemmel til å begrense beitebruken fra sau når dette er nødvendig for å sikre artsmangfoldet i verneområdene, og da først og fremst i nasjonalparken.

4.1.4 Dyreliv

FRIFO er enig i hovedmålet om å bevare artsmangfoldet av dyr på Hardangervidda. Vi vil også understreke at viktigheten av at føre-var-prinsippet legges reelt til grunn ved eventuelle tiltak/inngrep.

I følge nasjonalparkforskriftens punkt 4.5.1 er det mulig å regulere ferdsele i avgrensede områder av hensyn til sårbare naturtyper og/eller arter. FRIFO ser behovet for å kunne gjøre slike reguleringer, men understreker at det ikke må legges unødige og ikke begrunnede restriksjoner på det enkle friluftslivet, (jf våre kommentarer angående allemannsretten under punkt 4.3.3).

Internasjonalt har Norge et spesielt ansvar for vern av villrein i Europa. Dette ansvaret er pålagt oss gjennom flere internasjonale konvensjoner som Storting og regjering har sluttet seg til. Nasjonalt er dette nedfelt i DN-rapport nr. 1-95 "Handlingsplan for hjortevilt mot år 2000" der følgende står oppført som mål for villreinforvaltningen: *"Villreinområdenes langsiktige bæreevne skal ikke være ytterligere redusert som følge av irreversible arealinngrep, og de negative effektene av menneskelige forstyrrelser skal reduseres."*

Villreinen er en art som trenger store områder for å kunne opprettholde en livskraftig stammen på lang sikt. Den er samtidig meget følsom for menneskelig inngrep. Det er derfor avgjørende at verneområdene på Hardangervidda og områdene rundt blir forvaltet på en måte som sikrer villreinen tilstrekkelige arealer.

I motsetning til villreinen er fjellreven trua med utryddelse. Vi mener derfor at hensynet til fjellreven og de andre arter på den norske rødlista som finnes i området (bl.a. kongeørn og jaktfalk) må vektlegges sterkere i planen.

4.2 Kulturhistorie og kulturmiljø

FRIFO vil understreke at det er viktig at kulturminnene på Hardangervidda blir sikret på en tilfredstillende måte, da de blant annet er en viktig del av den friluftslivsopplevelsen det er å være på vidda. Vi forutsetter derfor at verneforskriftene og retningslinjene i forvaltningsplanen ivaretar disse hensynene. Utover dette har vi ingen spesielle kommentarer.

4.3 Brukerinteresser

Som vi har sagt ovenfor må formålet med et vern være å ta vare på verneverdiene i området. Vi mener derfor at brukerinteressene må innorde seg hensynet til verneverdiene.

4.3.1 Villreinjakt

Vi er enige i hovedmålet om å sikre en livskraftig villreinstammen, med nødvendige leveområder over lang tid. En livskraftig villreinstamme trenger imidlertid ikke å bety maksimalt antall dyr i forhold til beitegrunlaget, men kan også være et mindre antall som står i forhold til hva som er mulig å ta ut på en skånsom og naturvennlig måte med basis i det enkle og naturvennlige friluftslivet.

Det blir derfor viktig å få til en helhetlig forvaltning der tiltaka er satt i sammenheng. Det må være et ufravikelig mål å begrense motorferdsel til et absolutt nødvendig minimum ut fra en helhetlig vurdering og et reelt behov. Når det gjelder nye byggetiltak med begrunnelse i villreinjakt er vi meget skeptisk til det. Vi mener det ikke kan være riktig å bygge nye anlegg inne i nasjonalparken

som bare kommer enkeltpersoner til god. Vi er derfor meget skeptisk til at det skal være mulig å føre opp nye bygg med begrunnelse i villreinjakta, (jf også punkt 4.3.9 nedenfor).

4.3.2 Landbruksutnytting

Det er foreslått å endre tradisjonelt landbruk til "bærekraftig landbruk". Bærekraftig landbruk er i og for seg definert på en grei måte i forvaltningsplanen. Det som imidlertid er viktig er at dette ikke gir rom for endringer i landbruket som vil forringe verneverdiene i verneområdet. Hvis endringen kun er et ønske om å modernisere begrepsbruken er det i og for seg greit, så sant ikke formålet er å gi landbruket muligheter til aktiviteter som kan ha negative innvirkning på verneverdiene i området (jf vår uttalelse til den uformelle høringen).

Det står listet opp flere ulemper for verneverdiene som følge av landbruksdrift. Imidlertid står ikke sauebeite nevnt som en av disse, men kun oppført som positivt i forhold til kulturlandskapet. Dette til tross for at det under kap. 4.1.3 står at beitetrykket fra sau i deler av området medfører store endringer i sammensetningen av vegetasjonen. Vi mener derfor det er behov for en klar hjemmel for å kunne begrense antall sau når dette går utover verneformålet, (se også kommentarer under 4.1.3).

Vi konstaterer at det i retningslinjene er tatt ut formuleringen om at "Det kan som hovedregel gis tillatelse til byggetiltak som". Dette er positivt, men vi vil fortsatt hevde at rasjonell effektiv høsting av landbrukseiendom ikke er en del av verneformålet (jf punkt 1 i forskriften). Det må derfor ikke tillates drift som strider mot verneformålet, men som kanskje kan sies å være effektivt og rasjonelt.

4.3.3 Friluftsliv, naturoppleving, jakt og fiske som rekreasjon. Generelt om ferdsel.

Den frie ferdselsretten (allemannsretten), jf friluftsløven er et grunnleggende fundament for utøvelse av det tradisjonelle friluftslivet i Norge. FRIFO er derfor i prinsippet i mot enhver regulering som kan rokke ved denne retten. Vi kan imidlertid se at det i noen spesielle tilfeller kan være behov for å regulere ferdselen av hensyn til sårbare naturtyper og/eller arter. Det er imidlertid svært viktig at reguleringen ikke legger unødige og ikke begrunnede restriksjoner på det enkle, naturvennlige og ikke-motoriserte friluftslivet.

Det er derfor viktig at eventuelle ferdselsrestriksjoner er godt begrunnet og dokumentert. Vi støtter derfor det foreslåtte tiltaket om å gå gjennom den totale ferdselen i området. Dette vil gjøre det lettere å avgjøre om det er et reelt behov for regulering av enkelte typer ferdsel til bestemte tider i spesielle områder.

4.3.4 Drift av turisthytter

Det er i følge forslag til plan et mål å opprettholde hovedtrekka i mønsteret av turisthytter på Hardangervidda. Driften skal tilpasses verneformålet og hensynet til verneverdiene.

Vi har ingen spesielle merknader til dette punktet, men vi vil understreke at turisthyttene er en viktig forutsetning for allmennhetens bruk av Hardangervidda i forbindelse med det enkle tradisjonelle og naturvennlige friluftslivet. Det er derfor viktig at driften ikke blir pålagt restriksjoner som ikke er begrunnet ut fra verneformålet og verneverdiene i området.

4.3.5 Forskning og undervisning

Forskning og undervisning er en del av verneformålet. Det er også lagt opp til at dette kan foregå innenfor området. FRIFO ser positivt på dette så fremt dette ikke går utover verneformålet. Det er imidlertid viktig at det ikke blir lagt for strenge restriksjoner på muligheten til å bruke området til undervisning. At skoleelever/studenter blir tatt med på tur/ekskursjon i området og på den måten får et positivt forhold til nasjonalparken og verneområdene rundt vil være et viktig bidrag til å sikre en framtidsretta forvaltning av området.

4.3.6 Andre samfunnsinteresser

Flere av de punktene som er tatt opp i dette kap. berører motorferdsel. Vi vil i hovedsak ta opp dette under punktet 4.3.7 Motortransport.

Teletjenester

I retningslinjene står det at leverandører av teletjenester så langt som mulig skal samarbeide om master og lignende. Vi mener det må være et krav at leverandører av teletjenester skal samarbeide om master og lignende, hvis det i det hele tatt skal være lov å sette opp slike installasjoner innenfor verneområdene. Hvis det blir gitt tillatelse bør det samtidig settes krav om at installasjonen skal fjernes hvis den tas ut av bruk.

4.3.7 Motortransport

FRIFO mener det må være et helt klart mål å holde motortransporten på et minimum. Det må derfor være verneverdiene målt opp mot eventuell samfunnsnytte og ikke ut fra den enkeltes ønsker og behov som må være avgjørende.

Forvaltningsplanen har tatt opp og berørt motortransporten under flere kapitler og avsnitt. Det er imidlertid viktig at all motortransport sees i sammenheng, uavhengig formål for å få redusert transportbehovet til et minimum. Dette er nødvendig som følge av den økende motorferdselen som har vært i området etter at vernet ble innført. Den økende motorferdselen var også en av grunnene til at Hardangervidda ble oppført på IUCNs liste over trua verneområder og må derfor tas svært alvorlig.

Det legges opp til at den enkeltes behovet for motorisert transport skal dokumenteres og synliggjøres i en eller annen form for helhetlig plan. Dette bør gjøre det mulig å begrense transportbehovet. I tillegg mener vi at det bør lages en helhetlig plan på tvers av driftsenheter, kommunegrenser og brukergrupper så langt dette lar seg gjøre for å kunne begrense behovet for motortransport ytterligere.

4.3.8 Sleper for barmarkskjøring

Slepene på Hardangervidda muliggjør omfattende motorisert ferdsel i nasjonalparken. Det må være et mål å redusere antall kilometer sleper til et minimum og at inngrepene i forbindelse med disse holdes på et nivå som ikke fører til ytterligere inngrep.

4.3.9 Byggevirkosomhet

Det bør være et klart mål at det ikke skal skje ytterligere inngrep i nasjonalparken. Byggeaktiviteten i nasjonalparken må derfor holdes på et absolutt minimum. Det kan derfor ikke være riktig å tillate private bygg inne i nasjonalparken som bare kommer enkeltpersoner til gode. Det er kun tradisjonelt landbruk som er tillatt innenfor nasjonalparken. Behovet for nye bygninger må derfor vær ytterst begrenset hvis det kun skal drives tradisjonelt landbruk.

I dag mangler det også en oversikt over bygninger i området, både når det gjelder antall og beliggenhet. Før en slik oversikt finnes er det vanskelig å se om det faktisk foreligger et reelt behov for nye bygninger. Det må derfor legges til grunn en svært restriktiv praksis når det gjelder nye bygninger i nasjonalparken. Eventuelle nye bygninger bør i så fall komme allmennheten til gode.

4.4 Innspill til forvaltning av randområdene

FRIFO mener det er viktig og nødvendig å se forvatningen av randområdene i sammenheng med verneområdene. Det er derfor en stor utfordring å forvalte disse på en måte som gjør at verneverdiene både utenfor og innenfor vernegrensene beholdes.

Vi er derfor enig i de vurderingen som er gjort i dette kapittelet, og det er svært viktig at dette følges opp av myndigheter på alle nivåer.

KAPITEL 5 SONEINDELING FOR FORVALTNING AV VERNEOMRÅDA

Forslaget til forvaltningsplan har en inndeling i fire sonekategorier. Verneområdene er delt opp i 11 teiger som fordeler seg på disse fire sonekategoriene. Dette er to teiger mindre enn i foreløpig høringsutkast.

FRIFO ønsker imidlertid en forenkling av teiginndelingen og støtter det forslaget som temagruppe friluftsliv kom med, jf vår uttalelse i forbindelse med uformell høring, dvs fem teiger.

KAPITEL 6 FORVATNING OG OPPSYN

FRIFO har ingen spesielle merknader til dette kapitlet om forvaltning og oppsyn. Vi vil likevel understreke viktigheten av en helhetlig forvaltning på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Vi vil også understreke viktigheten av et effektiv oppsyn med virksomheter og miljøtilstanden slik at det kan settes inn nødvendige tiltak når miljøtilstanden utvikler seg i feil retning.

KAPITEL 7 OPPFØLGENDE TILTAK

For å nå målet om en kunnskapsbasert forvaltning er det viktig med kunnskapsheving på flere områder. FRIFO mener derfor det er svært viktig at de tiltakene som er foreslått i dette kapitlet blir fulgt opp. En slik oppfølging vil føre til at en etter hvert vil nærme seg målet om en kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene, noe som igjen vil være med på å sikre verneverdiene på lang sikt.

FORSLAG TIL ENDRINGER AV VERNEFORSKRIFTENE

Det er fra arbeidsgruppa og styringsgruppa foreslått en rekke større eller mindre endringer i verneforskriftene. Vi har ikke gått inn på de enkelte endringsforslagene, men vil igjen understreke at det ikke må skje endringer i forskriften som svekker vernet av området. Vi viser ellers til kommentarene ovenfor som berører disse spørsmålene.

Vennlig hilsen
Friluftslivets fellesorganisasjon

Harald Tronvik
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagkonsulent